

УДК 336.14:352

НАПРЯМКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД В УМОВАХ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ

Куніцин Олег Маркович,
аспірант кафедри державного управління,
публічного адміністрування та економічної
політики ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Під час повномасштабної війни публічні фінанси, як і інші сфери життя в Україні, зазнали значного впливу через вторгнення Російської Федерації. Тому вже з перших днів широкомасштабної війни виникла потреба збалансовувати всю бюджетну систему: державні та місцеві бюджети. Після децентралізації, яка відбулася відносно нещодавно, територіальні громади отримали нові можливості та повноваження. Місцеві бюджети залишаються важливим елементом фінансової системи країни та забезпечення розвитку територіальних громад. За останні кілька років в Україні відбувся процес визначення фінансової основи місцевих бюджетів, які мають на меті покращити фінансову стабільність територіальних громад та забезпечити ефективне використання місцевих ресурсів.

Надзвичайно актуальним на поточний час залишається визначення напрямків забезпечення фінансової стійкості територіальних громад в умовах повномасштабної війни. У наукових публікаціях останніх років аналізуються проблеми та перспективи розвитку місцевих бюджетів в Україні. Автори, серед яких Г. В. Возняк, Н. П. Дребот, Ю. О. Раделицький та інші, часто вказують у своїх роботах на те, що після реформи місцевого самоврядування та фінансування місцевих бюджетів, збільшився обсяг доходів та видатків місцевих бюджетів, а також покращилась їх фінансова стабільність. Науковці вказують на необхідність ефективного використання місцевих ресурсів та підвищення прозорості та відкритості процесів фінансування місцевих бюджетів.

Метою даної роботи є визначення впливу повномасштабного вторгнення Російської Федерації на фінансову стійкість територіальних громад та можливостей подальшого підвищення спроможності громад в умовах повномасштабної війни. Завданням є дослідити теоретичні аспекти формування фінансової стійкості територіальних громад та вплив децентралізації на неї; проаналізувати та оцінити фінансову стійкість місцевих бюджетів під час повномасштабного вторгнення; запропонувати шляхи підвищення фінансової спроможності громад в умовах військового вторгнення.

На поточний час досі існують проблеми з визначенням розміру та структури місцевих податків та зборів, що призводить до нестабільності місцевих бюджетів та низької ефективності використання місцевих ресурсів. Цікавим є досвід децентралізації та фінансової автономії територіальних громад в країнах Європейського Союзу [1]. Г. В. Возняк у своїй статті проаналізувала досвід проведення бюджетної децентралізації в європейських країнах, описала окремі аспекти територіальної організації та характерні особливості місцевого самоврядування [2]. З проаналізованих досліджень можна зробити висновок про те, що децентралізація фінансів в Україні сприяла збільшенню фінансових ресурсів територіальних громад, що дало можливість забезпечити їх фінансову самостійність та розвиток місцевих економічних потенціалів, а також підвищила їх фінансову стійкість після початку повномасштабного вторгнення. Однак, більшість дослідників сходяться на думці, що для успішної децентралізації та забезпечення фінансової автономії територіальних громад необхідно забезпечувати ефективну систему контролю та моніторингу використання фінансових ресурсів, а також забезпечувати високий рівень фінансової та адміністративної відповідальності місцевих органів влади. Також важливо розвивати місцеві механізми взаємодії територіальних громад з державними та регіональними органами влади для забезпечення координації та співпраці у різних сферах діяльності [3]. На сьогоднішній день співпраця на рівні сільських, селищних та міських рад з обласними військовими адміністраціями залишається дуже неоднорідною в різних регіонах країни.

Важливим інструментом, який може допомогти місцевим органам влади ефективно управляти бюджетними ресурсами під час кризових ситуацій, є партнерство з приватним бізнесом та громадськістю. Залучення до розв'язання проблем інших зацікавлених сторін може допомогти місцевій владі зменшити негативний вплив військової агресії. Серед іншого можуть бути такі способи підвищення фінансової стійкості територіальних громад:

залучення інвестицій – місцеві органи влади можуть залучати інвестиції з інших регіонів або з-за кордону. Інвестиції можуть бути спрямовані на розвиток підприємств, інфраструктури, культурних та туристичних проєктів в межах територіальної громади;

підвищення ефективності витрат – місцеві органи влади можуть переглянути свої витрати та оптимізувати їх, зменшити непотрібні витрати, залучити більше коштів у бюджет;

розвиток малого та середнього бізнесу – місцеві органи влади можуть сприяти розвитку малого та середнього бізнесу в територіальній громаді, залучати нові підприємства та стимулювати їх діяльність;

використання грантів та спонсорської допомоги від міжнародних організацій та донорів – місцеві органи влади, особливо у тих територіальних громадах, де військові дії найбільш активні, можуть отримувати гранти та спонсорську допомогу для реалізації різноманітних проєктів у містах та селах;

податкові пільги та зменшення податкових тягарів – місцеві органи влади можуть залучити підприємства до розвитку місцевої економіки шляхом надання пільг та зменшення податкових тягарів.

Перші місяці повномасштабної війни стали справжнім випробуванням для місцевого самоврядування, яке показало, що воно може гідно протистояти загрозам та викликам. Реформа децентралізації показала реальний результат економічної міцності громад та їхньої здатності швидко адаптуватися до ситуації. Це було б неможливо без ефективного впровадження реформи децентралізації, яка дозволила місцевому самоврядуванню мати автономію, незалежність, незалежні фінансові ресурси, що відіграло велику роль у

вирішенні викликів в цей непростий час. З року в рік бюджети територіальних громад демонструють високі показники зростання доходів, що лише підтверджує ефективність впроваджених заходів. Використовуючи повноваження, місцеві громади показали здатність до ефективного господарювання та збільшення доходів навіть під час повномасштабного вторгнення. Однак завжди залишається простір для розвитку і збільшення фінансової спроможності [4].

Отже, в сучасних умовах серед способів нарощення фінансової міцності територіальних громад є: привернення інвестицій, підвищення ефективності витрат, розвиток малого та середнього бізнесу, використання грантів та спонсорської допомоги, залучення допомоги від міжнародних організацій та донорів, податкові пільги та зменшення податкових тягарів. Комплексне застосування таких способів безумовно призведе до якісних результатів фінансово стійких територіальних громад в Україні.

Література:

1. Мороз О. В. Досвід Польщі в рамках реформи децентралізації // Місцеве самоврядування. – 2017. – № 11. – С. 1–5.
2. Возняк Г. В. Бюджетна децентралізація: європейський досвід та перспективи для України // Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. – 2016. – Вип. 3. – С. 56–62.
3. Дребот Н. П., Семеген І. Б. Реформа децентралізації в Україні: поточний стан та перспективи розвитку // Науковий вісник НЛТУ України. – 2019. – № 29 (4). – С. 24–27.
4. Раделицький Ю. О. Особливості формування видатків місцевих бюджетів в напрямку забезпечення економічного розвитку адміністративно-територіальних одиниць // Ефективна економіка. – 2019. – № 1. – С. 18–24.

Науковий керівник: к.е.н., доц. В. І. Мельник

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції.